

Amerika’da Protestanlığın Temelleri ve Koloniyal Dönem 6

Üstün Yüksel¹

Özet

Bu çalışma, Hristiyanlığın bir mezhebi olan Protestanlığın, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin koloniyal döneminden itibaren topluma nüfuz ederek merkezi bir rol oynadığını ve ABD’yi dini açıdan nasıl şekillendirdiğini açıklamaya çalışmaktadır. Amerika’da dinin (genel olarak Hristiyanlığın, özelde Protestanlığın) devlet ve toplumdaki güncel gerçeklerini ve rolünü daha kapsamlı ve derinlemesine anlayabilmek için, Amerika’nın koloniyal dönemiyle başlayan tarihsel arka planının analiz edilmesi son derece önemlidir. Bu bağlamda, Amerika’da ilk kolonin kurulmasından itibaren (1607), İngiltere’deki zulümden ve haklarından mahrum bırakılmaktan kaçan Püritenler için dini özgürlük arzusu güçlü bir motivasyon kaynağı olmuştur. Püritenler, genel olarak Protestanlar, Amerika’nın koloniyal döneminden itibaren Amerikan devletinin ve ulusunun üzerinde siyasi, sosyal, kültürel ve hemen her alanlarda etkili olmuştur. Özellikle ilk Püriten yerleşimciler, koloni yönetiminde İncil yorumuna dayanan bir yönetim biçimi uygulamaya çalışmışlardır. Bu yönetim biçimine, Püriten lider John Winthrop’un 1630 yılında bir grup Püritenle birlikte *Arbella* adındaki gemisiyle Massachusetts’e göç ederken verdiği *A Model of Christian Charity* (Hristiyan Yardımseverlik Modeli) adlı vaazı ilham kaynağı olmuştur. Bu tarihten itibaren, Püriten ilkeleri, devlet yönetiminden sosyo-kültürel alanlara kadar Amerikan ulusuna öncülük yaparak çok sayıda miras bırakmıştır. İncil ve Püriten ilkelerine dayanan bu miraslar, ABD’nin modern dönem karakterine işlemiştir. Bu nedenle, Hristiyanlık (özelde Protestanlık) Amerikan devletinin ve ulusunun birincil kaynağıdır. Püritenler’den esinlenen ABD’nin dini motivasyonu ve dini kimliği günümüze kadar değişmeden devam etmektedir. Bugün Hristiyanlık (özelde Protestanlık), ABD’nin ayrılmaz bir parçasıdır ve Amerikan ulusu üzerinde oldukça etkilidir. Sonuç olarak, Püritenler ve Protestanlar Amerika’yı dindar bir Hristiyan (özellikle Protestan) milletine dönüştürmede önemli bir rol oynamıştır. ABD’de, bunun bir neticesi olarak, Protestanlığın baskın (hakim) bir statüsü bulunmaktadır.

1 Dr., Bağımsız Araştırmacı, uyukel00@citymail.cuny.edu, ORCID: 0000-0003-1653-7526

Giriş

Bu çalışmanın amacı, dini özgürlük arayışıyla Amerika’ya ilk göç ederek yerleşen İngiliz Hacılar (Pilgrims)’ın ve Püritenlerin, Amerika’yı nasıl Protestanlaştırdığı ve nasıl şekillendirdiğini açıklamaktır. Hacılar (Pilgrims): İngiltere Kilisesi’nden *tamamen* ayrılmayı isteyen “Ayrılıkçılar” (Separatist) olarak bilinen gruptur. Püritenler ise: İngilizce “pure” kelimesinden türemiştir ve “temiz” (sıfırlamak veya paklaştırmak) anlamına gelmektedir. Püritenler, İngiltere Kilisesi’ni Katolik inancından *sıfırlamak* isteyen gruptur. Protestan olan her iki grup da, dini özgürlük arayışıyla İngiltere’den Amerika’ya göç etmek zorunda kalan Protestanlardır (Rose, 2025). Hristiyanlığın (özelde Protestanlığın) Amerika’daki tarihi başlangıcı, sömürgecilik öncesi döneme kadar uzanmaktadır. Amerika’ya ilk yerleşen neslin, din (Hristiyanlık kastedilmektedir) ile siyaset arasındaki kurdukları uygun ilişki ve denge uzun zamandır Amerikan toplumunun en temel ortak unsuru olmuştur (Bremer, 2009, s. 20-31). Bir başka ifadeyle, İngiliz tarihi, Amerikan tarihinin temellerini atmıştır; özellikle de Amerikan kültürünün altyapısını oluşturmuştur. Dini hayata önem veren Hacılar ve Püritenler, Amerika’da toplumsal ve politik kurumları, özellikle kendi dini bakış açılarıyla, yeniden şekillendirmek istemişlerdir.

Püritenizm, 16’ncı yüzyılda İngiltere’de Roma Katolik Kilisesi’nin uygulamalarını ve inanç kalıntılarını ortadan kaldırarak İngiltere Kilisesi’nde reform çabası olarak ortaya çıkan protestocu (protesto eylemini yapan anlamında) bir Hristiyan hareketidir. Protestanlık, “protesto” kelimesinden türetilen bir kelimedir. Püritenizm de, İngilizcesi “purify” olan “temizlemek veya arındırmak” anlamlarına gelen bir kelimedir. Kısacası, Protestanlık veya Püritenizm, dini bir reform ve protesto hareketi olarak başlamış, daha sonra Hristiyanlığın bir mezhebi halini almış ayrı bir inanç olarak doğmamıştır (Manos, 2024). Püritenler, hayatlarını İncil’in iradesine göre yeniden şekillendirmeye çalışan Hristiyanlardır. Püritenliğin temelinde, Tanrı’nın iradesini kendi iradesi haline getirmek ve toplumu dönüştürme girişimi bulunmaktadır. Püritenler toplumu tanrısal bir krallık haline getirmeyi hedeflemişlerdir (Bremer, 2009, s. 32).

Amerikalılar, yüzyıllardır İncil’in toplumun temeli için bir ayrıcalığa sahip olduğuna inanmaktadırlar. Amerikan tarihi, Hristiyanlığın (Protestanlığın) oynadığı ciddi rolünü kesin bir şekilde ortaya koymaktadır. Protestanlığın bu konumu, ABD’yi dünyanın geri kalanından farklı bir yere koymaktadır. Amerikalılar, Protestanlığa verdikleri önem nedeniyle dünyanın geri kalanından farklı olduklarını ve dini hayatlarının canlılığını sürekli vurgulamaktadırlar (Lipset, 1996, s. 20-21). Bu nedenle, Püritenler

“disiplini” ve “dini” önemli idealler olarak kabul etmişlerdir. Bu sebeple Püriten ilahiyatçılar ve papazlar, hem dini hem de kiliseler aracılığıyla dini denetimi toplumda düzeni sağlamak için bir çare olarak önermişlerdir. Bu amaçla, püritenler “disiplini” kilise yönetimi veya siyaseti olarak tanımlamışlardır (Valeri, 2010, s. 50). Bir başka ifadeyle, Püriten disiplini toplumsal kontrolü din ile sağlamayı planlamıştır. Püritenler, Amerika’da Protestanlık inancına yoğunlaşarak, toplumu bu dini eğilime göre şekillendirmeye başlamışlardır. Böylece din, insanlar arasında giderek daha büyük bir bağ oluşturması bakımından önemli rol üstlenmiştir (Turner, 1985, s. 28-30). Bu durum, Protestanlık açısından büyük bir gelişme olarak Amerika’nın Hristiyanlaştırılmasını sağlamıştır. Bu duruma, Avrupa’da ortaya çıkan Protestan reformu ve diğer reform hareketleri öncülük etmiştir.

1. Avrupa’da Protestan Reformu ve Amerika’ya Protestanlığın Yayılışı

Protestan Reformu, 1500’lerde başlayan ve Avrupa’yı kasıp kavuran bir dinsel reform hareketidir. Doktrin farklılıkları nedeniyle Roma Katolik Kilisesi’nden ayrılan birçok dini gruptan biri olan Protestanlığın ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Protestan Reformu, 31 Ekim 1517’de, bir öğretmen ve rahip olan Martin Luther’in, *Disputation on the Power of Indulgences* veya *95 Theses* adını verdiği bir belge yayınlamasıyla, Almanya’nın Wittenberg kentinde başlamıştır. Bu belgedeki fikirler, Katolik Kilisesi’nin öğretileriyle doğrudan çeliştikleri için tartışmalı olmuştur. Luther’in açıklamaları, Katolik Kilisesi’nin insanlar ve Tanrı arasındaki aracı rolüne meydan okuyarak, özellikle de insanların günahlarının cezası için bir af belgesi satın almalarına izin veren hoşgörü sistemine (indulgence system) karşı çıkmıştır. Martin Luther “bağışlanmayı satın alma” uygulamasına karşı çıkmış, bunun yerine kurtuluşun Tanrı’nın iman edenlere verdiği bir armağan olduğunu halka açıklamaya çalışmıştır (National Geographic, 2025). Protestanlar, insanların kurtulmaları için yalnızca Mesih’e güvenmeleri gerektiğini savunmuştur. Böylece Protestanlar, hem kilise geleneğinin hem de kilise otoritelerinin üstünde, İncil’in ve Tanrı’nın sözünün önceliği olduğunu savunarak din adamlarının ve kilisenin hükmünü kaybetmesine neden olmuştur. Bu durum Katolik Kilisesi liderliğiyle Protestanları hızla çatışmaya sürüklemiştir. Din alanında başlayan bu geniş kapsamlı reform hareketi, kiliseyi ve Avrupa’daki sıradan yaşamı etkilemiştir. Reformlar dinin ötesine geçerek hukuk, sanat ve eğitimde önemli değişiklikler ve toplumda yeni bakış açılarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Sonuç olarak Reformasyon, kilise içinde büyük bölünmelere sebep olarak modern mezheplerin temellerini atmıştır (Wedgewoth, 2024). Bu değişimlere ilave olarak, Reformasyon: egemen

ulusların, medeni özgürlüklerin ve uluslararası hukukla çağdaş sosyo-politik dünya düzeninin temellerini atarak, nihayetinde, dünyayı değiştirmiştir.

Genel olarak, Katolik Kilisesi'ne yönelik meydan okumaların çoğu, inananların ruhani rehberlik ve kurtuluş için Katolik Kilisesi'ne (Papa'ya veya rahiplere) daha az bağımlı olması gerektiği fikri etrafında dönmüştür. Bunun yerine Protestanlar, insanların Tanrı ile ilişkilerinde bağımsız olmaları, inançları için kişisel sorumluluk almaları ve ruhani bilgelik için doğrudan Hristiyanlığın kutsal kitabı olan İncil'e başvurmaları gerektiğine inanmışlardır. Böylece, Reformasyon hareketleri, Protestanlar ile Katolikler arasındaki dini farklılıkları derinleştirerek bu iki mezhebi ayırmıştır. Martin Luther'den sonra John Calvin Reformasyonu daha geniş kitlelere yaymıştır.

John Calvin (1509–1564), Reformu uluslararası alana taşımıştır. John Calvin'in, Kalvinizm (Calvinism) olarak bilinen doktrinleriyle, Avrupa geneline ilham veren bir diğer Protestan reformcu din adamıdır. Calvin'in doktrinleri, İncil'in hemen hemen her kitabını yorumlamıştır. Onun bu eserleri Avrupa genelinde yaygın olarak tercüme edilmiştir. John Calvin, Martin Luther'in önderlik ettiği ilk dalganın ardından harekete katılarak Protestan Reformu'nun ikinci kuşak lideri olarak ortaya çıkmıştır ve Reformasyon üzerindeki etkisi derin ve kalıcı olmuştur (The Protestant Reformation, 2025). Avrupa'daki bu reform hareketleri İngiltere'yi de etkilemiştir.

İngiliz Reformu, İngiltere Kralı VIII. Henry (hükümdarlığı 1509-1547) ile başlamış ve 16'ncı yüzyıldan sonra aşamalar halinde devam etmiştir. Kral VIII. Henry, günde beş ayine katılan dindar bir Roma Katoliği ve hatta 1522'de Martin Luther'in eleştirilerine karşı Katolikliği savunması nedeniyle Roma Katoliği tarafından "İnancın Savunucusu" olarak adlandırılmıştır. Ancak, Roma Kilisesi (Papa) Kral Henry'ye Aragonlu Catherine ile olan ilk evliliğini iptal etme (boşanma) hakkı vermemesinden dolayı Kral Henry'nin, Katolik inancıyla ilişkisini sonlandırmasına neden olmuştur. Yani, Kral Henry Katolik Kilisesi'nden ayrılmayı tek seçeneği olarak görmüştür (Roller, 2021). Böylece Kral VIII. Henry İngiltere'deki Papa'lık otoritesini değiştirerek, İngiltere Kilisesi'ni (Church of England) 3 Kasım 1534'te kurmuş ve yeni kurulan İngiltere Kilisesi'nin yüce Baş (Başkanı) olmuştur (Manos, 2024). Bu eylem, İngiliz Reformu'nun başlangıcını işaret ederek İngiltere genelinde yüzyıllarca sürece ve binlerce cana mal olacak kanlı dini gerginliklerin başlangıcını oluşturmuştur. Kral Henry'nin eylemleri halktan tepki görmüş ve 1536'da Hac Yolculuğu (Pilgrimage of Grace) olarak bilinen büyük bir isyanla da karşı karşıya kalmıştır. Bundan sonra, Püritenler

olarak bilinen dini cemaat, yeni İngiltere Kilisesi'ni Roma Katolik ayin ve ritüellerinin kalıntılarından temizlemek istemiştir (Roller, 2021).

İngiltere Kilisesi'nin üyeleri arasında Püritanizm (Puritan Movement) olarak bilinen reform hareketi, 1570'lerde İngiltere'de ortaya çıkmış ve ülke genelinde kısa sürede etkili olmuştur. Püritenler, Anglikan Protestan kiliselerinin tam anlamıyla reform edilmediğine inanmışlar ve bundan dolayı daha fazla reform yapılmasını istemiştir (Healey, 2016, s. 1-2). Püritenler, İngiltere Kilisesi'ni ve İngiliz toplumunu kendi ideal yaşam tarzlarına göre yeniden şekillendirmeye çalışmışlardır. Protestanlar ve Püritenler John Calvin'in, genellikle Kalvinistler olarak bilinmektedirler, doktrinlerinin ortaya koyduğu Kalvinizm düşüncelerine bağlı kalarak kendi kiliselerini kurmuşlardır (Fraser, 2017, s. 24-25). 17'nci yüzyılın başlarında Püritenler, İngiltere Kilisesi'nden ayrılan ayrılıkçı cemaatler (separationists), kendilerini sözde Tanrı'nın Şehri'nde yaşayanlar olarak İngiltere Kilisesi'nden ayırmışlardır. Püritenler, İngiltere'nin devlet kilisesindeki ayinlerine katılmayı ve herhangi bir hükümdarın (o dönemde Kraliçe Elizabeth) Kilise'nin başı olmasına karşı çıkmışlardır. Bu nedenle Püritenler Reformcu devlet dışı kiliselere katılmışlardır. Püritenler, Kilise'nin tek bir başı olması gerektiğine ve bu başın Kraliçe değil, Mesih olması gerektiğini vurgulamışlardır. Püritenler ve Protestanlar, İngiltere'deki Anglikan Kilisesi'ne (Church of England) ve mevcut İngiliz rejimine karşı çıkmışlardır. Püritenler, İngiltere Kilisesi'nden ayrılma konusunda daha gayretli hale geldikçe, hem devletten hem de halktan gelen zulme de maruz kalmışlardır. Püritenler, İngiltere'de yıllarca hükümet zulmüne katlandıktan sonra, İngiltere'den ayrılarak dini hoşgörü buldukları Hollanda'ya gitmişlerdir. Nihayetinde, Püritenler, Tanrı'ya özgürce ibadet edebilecekleri, Tanrı'ya inanan çocuklar yetiştirebilecekleri ve Hristiyanlığı başkalarıyla paylaşabilecekleri bir yer olan Amerika'ya taşınmaya karar vermişlerdir. Püritenler, Mesih'in krallığını dünyanın uzak bölgelerine [yani Amerika'ya] yaymayı ve ilerletmeyi hedeflemişlerdir (Barton, 2020, s. 79-81). Kısacası, Püritenler, İncil'i kendi istekleri doğrultusunda uygulayabilme özgürlüğü için Amerika'ya göç etmişlerdir.

Protestan Reformu'nun bir sonucu olarak, Püritenler İngiliz iç savaşına ve Amerika'nın sömürgeleştirilmesine zemin hazırlamışlardır. İlk önce Püritenler, Kalvinizm'i Atlas Okyanusu'nun ötesine taşıyarak 1621'de Amerika'da Plymouth Kolonisi'ni kuran ayrılıkçılar (seperatists) olmuşlardır. (Mark, 2022). Böylece Kalvinizm'den esinlenerek ortaya çıkan Protestanlık, Amerika'daki baskın Hristiyan doktrini haline gelmiştir. Protestanlık, ABD'nin kuruluşundan itibaren günümüze kadar önemli bir etki yaratmaya devam etmiştir.

2. İngiliz Püritenlerin 17'inci Yüzyılda Amerika'ya Göçü

Avrupa'da 16'ncı yüzyıldaki büyük dini reform, tüm çeşitli tezahürleriyle, Avrupa'nın dini tarihinde belirleyici bir dönüm noktası oluşturmuş ve Avrupalıların Amerika'nın "Yeni Dünyası'na" göçünü şekillendirmiştir. Avrupa mirası Amerika'nın dini yaşamına ilk şeklini ve özünü vermiş ve zaman içinde Amerika'nın dini profilini kendine özgü değiştirmiştir. İngiltere'den Amerika'ya gelen ilk Püriten yerleşimciler, bu dönemde, Amerikan Protestanlığının karakterini ve temellerini oluşturmuşlardır. Bir bakış açısına göre, İngiltere, eski Dünya'dan yeni Dünya'ya bir "köprü" olmuştur (Hudson, 1987, s. 43-44). Böylece, Avrupa'da dini zulme uğrayanlar için Amerika güvenli bir sığınak olmuştur.

Amerika'nın kolonileşme döneminde, 1607 yılında, 104 İngiliz erkek ve çocuktan oluşan bir topluluk, yerleşmek için ilk defa Kuzey Amerika'ya gelmiştir. Bu topluluk, 13 Mayıs 1607'de, yerleşimleri için Kralları James I'in adını taşıyan Jamestown'ı, Virginia eyaletini seçmiştir. Böylece, Amerika'daki ilk kalıcı İngiliz yerleşimi (kolonisi) kurulmuştur. Ancak, Amerika'daki bu ilk İngiliz yerleşimciler Pilgrims (Hacılar) değildiler. (National Park Service, 2023). Amerika'nın on üç kolonileri arasında sadece Virginia'da Anglikanlar (İngiltere Kilisesine bağlı Hristiyanlığın bir mezhebi) dini nüfusun çoğunluğuna sahip olmuştur. Bu nedenle sadece Virginia'da, en başından beri İngiltere devletinin kurumsal kilisesine (Church of England) uyumu zorlamak için hükümler konulmuştur. Amerika'daki diğer kolonilerin İngiliz kolonileri olması, her şeyden önce kolonicilerin arka planda ağırlıklı olarak Protestan oldukları anlamına gelmektedir. Avrupa'dan gelen ama İngiliz olmayan azınlıklar bile çoğunlukla Protestan kökenlidir. Protestanlığın haricinde, sadece, Maryland'da belirgin sayıda Katolik nüfusu yerleşmiştir. (Hudson, 1987, s. 57). Amerika'nın geri kalan kolonilerinde, Protestanlık baskın bir din olmuştur.

İngiltere'den sürgün edilen Püritenlerden oluşan ilk grup, Pilgrimler, 1620 yılında Plymouth'a yerleşmiş ve burada bir koloni kurmuşlardır. Püritenlerin göç dalgaları özellikle 1630'lar boyunca "Püritenlerin Büyük Göç hareketi" olarak tanınmıştır. İngiltere'den göç eden Püritenler "Tanrı'nın yüceliği, Hristiyan inancının ilerlemesi, Kralın ve ülkenin onuru için" Kuzey Amerika'ya gitmek üzere Massachusetts'deki *Plymouth* kasabasına yerleşmişlerdir. John Winthrop (1588-1649), İngiliz bir avukat ve Püriten, Massachusetts Körfezi Kolonisi'nin kurulmasında öncü bir isimdir. 1630 yılında İngiltere'den gelen ilk göçmenlere öncülük etmiş ve koloninin ilk 20 yılının 12 yılında bu koloninin valisi olarak görev yapmıştır. 1630 yılında John Winthrop liderliğindeki *Arabella* gemisinde Püritenlere,

“Hristiyan Hayırseverliğinin Bir Modeli” (A Model of Christianity) başlıklı bir vaaz vermiştir. Bu vaazında, Massachusetts’e varmadan önce, kolonicilerin “Tanrı’ya şan getirmesi için kilise ve devletin birlikte çalıştığı, “ikiz” olarak düşünülen tanrısal bir topluluk kurmak istediğini özetlemiştir. Winthrop, “bir tepenin üzerindeki şehir gibi olacaklarını, bütün insanların gözlerinin üzerlerinde olacağını da” bu vaazında belirtmiştir. (Hall, 2007, s. 23-24). Püritenler, Plymouth’a vardıklarında *Maylower Sözleşmesi*’ni oluşturmuşlardır. Bu sözleşme ile, Püritenler, kendilerini bir sivil siyasi vücut olarak bir araya geldiklerini ve birleştiklerini beyan etmişlerdir. Püritenler, İngiltere’deki kiliseyi ve devleti arındırmak için kendilerinin örnek bir model olabileceğine inanmışlardır. Böylece, onlar Tanrı’ya inanarak, dindar bir toplum modeli oluşturmayı amaçlamışlardır (Kidd, 2019, s. 70-71). Püritenlerin Amerika’ya yeni bir topluluk olarak gelmelerinden itibaren, Amerika’da Püriten dini ilkeleri ilk kurucu rolü oynamıştır ve Amerikan ulusunu derinden etki etmiştir. Günümüzde, dinin kamusal alandaki gücü ve etkisi konusunda Amerika’daki “büyük resme” bakıldığında, Protestan Hristiyanlığı (Evanjelikler) görmek mümkündür (Beal, 2008, s. 99). Bir başka deyişle, tarihsel bağlamda Protestanlık, Amerika’da dinin (Hristiyanlığın) geleceğini şekillendirmiştir.

Amerika’nın Protestan kökeni, ulusun Tanrı ile tarih arasında devam eden bir ilişkisinin olduğu inancından kaynaklanmaktadır. Bu inanç, Amerika’nın ve halkının Tanrı tarafından özel olarak “seçildiği” (chosen people) düşüncesine dayanmaktadır (Green, 2015, s. 60). Püritenler, İngiltere’den ayrılmak zorunda kalarak Amerika’ya (vaat edilen topraklara doğru) göç etmelerini Hz. Musa’nın Mısır’dan Çıkış (the Exodus) mitolojisine benzetmektedir. Bu mite göre, Kızıldeniz’in mucizevi bir şekilde ikiye ayrılarak Hz. Musa aracılığıyla Yahudileri kurtarması anlatılmaktadır (Gorski, 2017, s. 75). Protestanlık, Amerikan ulusunun kültürel ve dini kimliğinde kalıcı bir miras bırakarak, toplum yönetimini şekillendirmiştir.

3. Püritenlerin Amerika’ya Mirası

Amerika’daki siyasi kurumlar Protestan sömürgeci geçmişine derinden bağlıdır. ABD, Amerika’ya ilk gelen Püritenler tarafından kurulmuştur (Gorski, 2017, s. 110). Püriten teolojisinin temel doktrini, Tanrı’nın egemen güç olduğu ve Tanrı’nın evrendeki her şeye hükmettiğine inanmıştır. Buna göre, hiçbir şey Tanrı’nın kontrolü dışında değildi, hatta insanların ebedi kaderi bile (Kidd, 2019, s. 74-75). Püritenlerin bu doktrini siyasete de derinden etki etmiştir. Püritenler *Maylower Sözleşmesi*’ni temel alarak “Yeni Dünya” (Amerika)’nın siyasi-teolojisinde, kendi tecrübeleri doğrultusunda, “uygun bir hükümet biçimini” tasarlamışlardır (Gorski, 2017, s. 121). Buna göre,

Püritenler dini ahlaki yükümlülüğe çok fazla odaklanarak, 17'nci yüzyılda Püritenler ahlaki yasaya ve dindar bir topluma vurgu yapmışlardır. Bunun için, din ve siyasetin (devlet) bir birinden ayrı olması gerektiğine inanmışlardır. Çünkü Püritenler, o dönemde İngiltere'de yaygın olduğu gibi "kilise ve devlet işlerinin", ikisinin, Kral'da birleşmesinden korkmuşlardır. Bu nedenle dini özgürlüklerini kaybetmekten endişe duymuşlardır. Bu amaçla Püritenler "din özgürlüğünü" temel hedef olarak belirlemişlerdir. 2008 yılında *First Amendment Center* tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Amerikalıların yüzde 50'sinden fazlası ABD Anayasası'nın Hristiyan bir ulus yarattığına inanmaktadır. *Pew Forum on Religion in Public Life* tarafından yapılan benzer bir araştırma, daha da yüksek rakamlar ortaya koymuştur: Amerikalılar ezici bir çoğunlukla ABD'yi Hristiyan bir ulus olarak görmektedir: Her üç kişiden ikisi (%67) ülkeyi bu şekilde tanımlamaktadır (Green, 2015, s. 2). Püritenler uzun vadede fikirleri ve yaklaşımlarıyla ABD'nin dini (Protestanlık), siyasi, sosyal ve kültürel yaşamına, birçok yönüyle, önemli katkılar sağlamışlardır.

Püritenlerin 17'nci yüzyıl koloniyal döneminde siyasi düşünceye hakim olan teokrazi ve demokratik anayasacılık anlayışı ortaçağdan Aydınlanma Çağı'na bir köprü görevi görmüştür. Bu bağlamda, Püritenler ABD'ye: Hükümet ve temsili hükümet hakkındaki toplumsal sözleşme teorisi, yönetilenlerin gönüllü rızasıyla ve halkın iyiliği için hükümet, doğal hukuk ve doğal haklar, yazılı anayasalar ve hükümetin gücüne ilişkin anayasal sınırlamalar, din özgürlüğü, kilise ile devletin ayrılması, bireyin önemi ve devredilemez hakları gibi birçok siyasi önemli konuda katkıda bulunmuşlardır (Morgan, 1965, s. 5-6).

Püritenler, Massachusetts kolonisinde ilk yerel özyönetim hükümet sistemini oluşturmuşlardır. Böylece, özyönetim fikrini geliştirerek, Amerika'da Cumhuriyet yönetim modelinin tohumu atmışlardır. Bu yönetim modeli Amerikan hükümetinin belirgin ve istikrarlı bir özelliği haline gelmiştir (Howe, 1899, s. 266). Amerikan devlet yönetimine siyasi bir etken olarak, bu sistemin ortaya çıkması ve devam ettirilmesinde Püriten ve Protestan toplumun etkisi çok büyük olmuştur. Koloniler döneminde Cumhuriyet'in temelleri atılarak, Amerikan kolonileri İngiltere'den bütünüyle bağımsız bir hükümet kurma gücü ve fırsatını elde etmişlerdir. Püritenler, İncil'den aldığı motivasyonla Plymouth ve Massachusetts kolonilerinde ilk hükümet ve yönetim sistemini ortaya koymuşlardır. Püritenler ve genel olarak Protestanlar, Amerika Birleşik Devletleri'nde modern devlet sisteminin tohumunu atmışlardır.

Sonuç

Bu çalışma, tarihsel olarak Protestanlığın, Amerikan ulusunun ve devlet deneyiminin düşünce yapısında, temel kaynak olduğunu açıklamayı amaçlamıştır. Amerikalı nesil, Amerika Birleşik Devletleri'ni entelektüel, dini ve politik alanlardaki katkılarıyla kuran, Hacılar (Pilrems) ve Püritenlere (genel olarak Protestanlar) büyük bir minnet duymaktadırlar.

Püritenler, ABD'deki siyasi, sosyal, kültürel ve dini geleneğin (Protestanlığın) yerleşmesinin kökenidir. Püriten fikrin sosyal ve politik etkilerinin belirli bir sonuçları olmuştur. En genel anlamda; Protestanlık Amerikan ulusunun davranışlarını ve devletin karakterini doğrudan etkilemiştir. Örneğin, Püritenler hem muhafazakâr bir yaşam tarzına hem de muhafazakâr bir politik doktrine sahip olmuşlardır. Püritenler kilisenin ve devletin ayrı işlevlere sahip olması nedeniyle farklı yöneticiler ve farklı yöntemler kullanması gerektiğini savunarak, kilise ve devlet ilişkilerinin bir birinden ayrılmasını sağlamışlardır. Püritenlerin bu fikrinin başlangıç noktası İncil'e dayanmaktadır. Amerikan hükümetinin kuruluşunun dayandığı kavramlar ve fikirler esas anlamda Püritenlere, yani Hristiyanlığın Protestanlık mezhebine dayanmaktadır. Hem din adamları hem de politikacılar, "Amerika'nın Tanrı'nın seçtiği özel bir ulus" (America God's chosen nation) olduğu düşüncesiyle Amerika'nın başarısının ilahi takdir tarafından yönlendirildiğinden bahsetmektedirler. Bu düşünceler, Amerika'nın siyasi düşüncesinin Hristiyan temelli kurulmuş olduğunu göstermektedir. Bunun altında yatan temel sebepler, 1517'de Protestan Reformu'nun başlamasından sonra yaşanan din savaşlarıdır. Avrupa'nın Katolik ülkelerindeki veya Hristiyan dünyasındaki dini ve siyasi düzenin bozulmasıdır. Yani, Avrupa'da 16'ncı, 17'nci ve 18'nci yüzyıla kadar devam eden din savaşlarından dolayı meydana gelen derin toplumsal değişimlerdir. Özellikle, 17'nci yüzyılda Amerika'da ilk kolonilerin kurulmasından itibaren, İngiltere'deki zulümden ve haklarından mahrum bırakılmaktan kaçan Püritenlerin ve Protestanların dini özgürlük arzusu, güçlü bir motivasyon kaynağı olmuştur. Bunlardan dolayı Püritenler, genel olarak Protestanlar, Amerika'yı kendi mutlulukları için kurmuşlardır.

Protestanların Amerika'da, hemen her alan üzerinde, büyük etkileri bulunmaktadır ve bu etki günümüze kadar Amerikan ulusunu ve devletini şekillendirerek devam etmektedir. Amerikan toplumu ve kültüründe Hristiyan inanç ve değerleri, özellikle de Protestan inanç ve değerleri, kolonyal dönemden günümüze kadar baskın bir statüye sahiptir. Amerika'da dini manzaranın nasıl şekillendiğine ve Hristiyanlığın merkezi önem taşıyan bir konumda bulunduğuna, sadece tarihsel bir bakış açısı ıfık

tutabilir. Amerika’nın tarihinde özellikle dinin biçimlendirici tarihsel etkisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Amerika’nın sömürgeleştirilmesiyle başlayan süreçte, Püritenlerin ve Protestanların dini özgürlük mücadelesi ve bilinci yer almaktadır. Bu dini motivasyon, Amerika’da Hristiyanlığın yeniden canlanmasını sağlamıştır. Amerika’da din, genellikle, her zaman ve her şeyden önce gelmektedir. Püritenlerin, yani Protestan inancının, ABD ulusunu nasıl şekillendirdiğini gözler önüne sermektedir.

Kaynakça

- Barton, D. B. (2020). *The American Story: The Beginnings*. Texas: WallBuilders.
- Beal, T. (2008). *Religion in America*. New York: Oxford Üniversitesi Yayınları.
- Bremer, F. J. (2009). *Puritanism: A Very Short Introduction*. New York : Oxford Univeristy Yayınları.
- Fraser, R. (2017). *The Mayflower*. New York: Macmillian Yayınları.
- Gorski, P. (2017). *American Covenant of Civil Religion From thr Puritans to the Present*. New Jersey: Princeton University.
- Green, S. K. (2015). *Inventing a Christian America*. New York: Oxford Üniversitesi.
- Hall, T. L. (2007). *American Experience: Religion in America*. New York: Facts on File Yayınları.
- Healey, N. (2016). A Brief Overview of the Puritan Movement. *Whitworth University Yayınları*.
- Howe, D. W. (1899). *The Massaachusetts Bay in New England*. Indianapolis: The Bowen-Merill Company.
- Hudson, J. C. (1987). *Religion in America*. New Jersey: Pearson Eduycation Inc.
- Kidd, T. S. (2019). *American History: 1492-Present*. Tennessee: B&H Academic.
- Lipset, S. M. (1996). *American Exceptionalism*. New York : Norton & Company.
- Manos, J. K. (2024). *EBSCO*. Retrieved from Puritanism: <https://www.ebsco.com/research-starters/religion-and-philosophy/puritanism>
- Mark, J. J. (2022). *John Calvin*. Retrieved from World History: https://www.worldhistory.org/John_Calvin/
- Morgan, E. S. (1965). *Puritan Political Ideas*. New York: Yale University.
- National Geographic*. (2025). Retrieved from The Protestant Reformation: <https://education.nationalgeographic.org/resource/protestant-reformation/>
- National Park Service*. (2023). Retrieved from <https://www.nps.gov/jame/learn/historyculture/a-short-history-of-jamestown.htm#:~:text=In%201607%2C%20104%20English%20men,English%20settlement%20in%20North%20America>.
- Roller, S. (2021). *How Did Henry VIII Become Head of the Church of England?* Retrieved from Historyhit: <https://www.historyhit.com/henry-viii-becomes-head-church-england/>
- Rose, D. (2025). *What's the Difference Between Puritans and Pilgrims?* Retrieved from History: <https://www.history.com/articles/pilgrims-puritans-differences>
- The Protestant Reformation*. (2025). Retrieved from OER Commons: <https://oercommons.org/courseware/lesson/87865/student/310630?section=3>

- Turner, J. (1985). *Without God, Without Creed*. Baltimore: The Johns Hopkins University Yayınları.
- Valeri, M. (2010). *Heavenly Merchandize*. New Jersey: Princeton University Yayınları.
- Wedgewoth, S. (2024). *What Is the Protestant Reformation?* Retrieved from LOGOS : <https://www.logos.com/grow/protestant-reformation/>